Førsteblad

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 7 — Fylke: Telemark

Tilleggsspørsmålnr. 27 og 28. — Herad: Bø.

Emne: Skav. — Bygdelag:

Oppskr. av: Olav Nordbø — Gard: Nordbø.

(adresse): Bø, Telemark — G.nr. 54 Br.nr. 8 og 10.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle. etter eige r. og oppskr.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

1

Eg trur dei kallar det hjelpefor. Det er ei naudbergjing i vår kripa.

2

Dei tala om beit og skav. Ein kunne au kalle det skrapfor. Det hende dei gjorde det, for det var det.

3.

Nåtid skjer, fortid skar (kan au hete skåva), og har skore (eller skave), inf. å skava. Same som au: Eg skavar.

4

Dei bruka mykje skav før i tida. Dei hadde ofte lite for (høy) og etter måten mange kyr og krøtur, så laut dei ha skav attåt til å speda på med. Nauda lærer naken kjering å spinne.

1007

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

5.

Ein nytta raun, osp, lind, alm og selja.
[illegible] og saa gran furu au, men ikkje når trea var lela i vangen.
Heile buskapen fekk skav.
Kunne kjeldt seg ufrisk oppe i mjølka når dei fekk skav.
Og mjølka blei ikkje skralare.

6

Nei.

7.

Det minst var eg høyrt bare eit [illegible] au.

8

Ja, alle fekk skav.

9.

Dei sa at når geita fekk skav kom der ei beitter usmak på mjølka.

10.

Dei reiste ofte eins [illegible] etter skav. Men dei kunne au skava den veden dei køyrde heim, også høyje veden.

11

Dei sa: „Han reiser at-mang etter skåv". Eller: „– etter skav te kråfura."

12

Veden kalla dei oftast skavved.

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

13.

Marka blei ikkji nytta som
gjerningsord. Men me seier
„markja" om skogen.

14.

Dei henta skav om vinteren.
Ja, dei laut åt markja lang-
fredag og henta skav og leit.

15.

Dei sat jammaste inne i stoga
og skava, for der var varmt.
Det gjorde dei jamt tidleg
om morganen når det ikkje
var oppljost ute. Eller og
nytta dei det til kvelds-
arbeid. Borna laut ofte
hjelpe til med arbeidet.
Dei hogg ofte av lengder
på 2 – 3 alen så dei kunne
ta bera inn i stoga.

16.

Dei bruka vanleg ein kniv,
tåljekniv. Somme hadde au
ein serskilt skavekniv. Dei
heldt da i begge endar.
Det hende au dei bruka
eit ljåbrot.
Men mest nytta dei
vanleg kniv. Var barken
tykk, laut dei ofte ta
i med båe hendene.
Dei hadde skave i eit
tråg og bar det åt fjøset
Ein eigedom i Bø heiter Skavdalen.

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

19

Dei veldt preit millom kvea og skava.

20.

Dei kallar veden skavved.

21.

Dei kallar borken skav.

22.

Hun skjer både små tre og større tre. Veden er vanleg lenger enn vanleg brennved.

24.

Det kunne nok fylgje litt ved med, men det var meir av vanvare.

25

Auskaun ved tørka i våravinden. Så hogg dei han opp til ved. Kunne au nytte han til bakste-ved.

26

Eldre folk hugsar det godt. Det låg lute kaugar ute ved fjøsveggen. Dei var augnagne. Det kunne vera tallekvistar. Dei kalla det „tallelån".
Dei nytta au blåberlyng til kupar. Ja dei nytta gjerne kvistelort.
Under den siste verdskrig (40 – 45) var det some som nytta tallebar. Elles blei det au nytta mosa, serleg til griser. Før au til kuer.

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Tillegg. 27.

Dei henta mykje mosa til naud-
berging. Dei var i marka eller på
fjellet. Gamle Olav Moland
(f. 1839, d 1929) fortalde at
han var med folk frå Tisjord-
gardane på Nipfjell etter for
(mose). Dei hadde alle med
seg noko kaffe. Kjersti Bakken
var med og ho kaka kaffe.
Dei tömde ~~på~~ all kaffeen på
kjelen. Det blei sterk kaffe.
Hellek Tisjord fekk kaffe-
skjelva, så dei hadde vandt
for å få han med seg.
Da dei kom til Vikhus (setter)
flaug han på ei osp. „Kvi
ni dei nå da, din galning?"
spurde son hans. „Eg ni
ha ho te ei råkkå", svara
Hellek, han var som ut
frå seg og tullut.
Dette var kring 1860.
„Me var kjöpstaen hans
på Nipfjell", sa dei gamle.
Der fann dei mykje for
når det kneip.
Hans Smedsta – Smeleggen
hadde heile haugane liggande
ute i tunet av savare naud-
for. Det var mest mose-
bar o.g.

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Millom Borgja og Staurheim i Bö var ein plass som heitte Hegna. Der budde ein mann som heitte Torjus.
Så var det naudsår og forlåyse, og Torjus hadde sett seg til med for mange kråtur om haustem.
Han lauf noko föda dei med. Det galdt livet. Han var naudig til å sjåle au, spår eg.
Så straukk han åt markja og skava og skov, bruka beit og bar og bork og lustelyng.
Og han heldt liv i kråtura.
Men til sist bettna dei opp og bleu degare. Og da han slakta dei, vär dei som ut skjerraírei innvertes.
Dei var fulle av tråsåmedpinnar.
Det hadde vore for sterk kost, spår eg.
Det var ofte forlåyse og vårknipe i gamle dagar. Når våren kom var det ikkji sjeldan at kune var så arme og utsvelte at folk lauf heise dei opp og reise dei i leåsen.
Og så var det å sleppe tidleg, med det same det hadde teke til å gråukast og gro. Utkast var det å kama bort i lyng og lauvekuistar.

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING